

הידושו של מקרא

פרשת וישב

בצרת אביו יותר משאר אחיו, ועל מה הורידוהו מגדולתו.

ואין לומר דלא יכלו לומר ליעקב על שנמכר ולא נטרף משום שהשביעו הדבר, וממילא לכך יהודה אשמתו במה שנמכר וגרם צרת אביו, דהרי השבועה הזאת על דעת כולם נעשה ולא מדעתו של יהודה לבד.

ועוד קשה דאיך אפשר לומר דאם היה אומר להשיבו אל אביו היו שומעים לו ולכך אשמתו בדבר, הרי טענתם היה שחייב מיתה הוא בפסק הלכה ולא מרצון של זה או זה היה הדבר, ועל אף שהצליח יהודה למוכרו ולא להורגו מ"מ היה בזה המתקת עונשו אבל לוותר לגמרי על המגיעו לא היה בידו כלל, וממילא למה הורידוהו מגדולתו.

ובפרט קשה דאם כך הורידו ליהודה מגדולתו בשביל שמכר את יוסף, למה את ראובן שגרע טפי בדבריו להורגו ע"י הכור לא הורידו מגדולתו, ואדרבא בהורדת יהודה מגדלותו מסתמא גדל עוד יותר גדולתו של ראובן הבכור, ולמה יגיעו כן, הרי גם ראובן הוכח שהיו שומעים לו ולמה עליו לא טענו שאם היה אומר להשיבו אל אביו שהיו שומעים לו.

ועל אף שראובן באמת כוונתו היה להצילו ולהביאו אל אביו, מ"מ עדיין לבור

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי ושמו הירה: וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה וגו' ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימתהו ה' וגו' ויאמר יהודה לתמר בלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו וגו' ויראה יהודה ויחשבה לזונה וגו' ויט אליה אל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך וגו' (לח, א – טז). בכל מעשה יהודה ותמר יש תמיחות רבות ודברים הצריכים ביאור, וננסה לעמוד על הדברים ולתמצן, בתחילה צריך ביאור על ירדת יהודה מאת אחיו, וברש"י הק' ביאר שמלמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו אילו אמרת להשיבו היינו שומעים לך.

ובאמת קשה דלמה על מה שאמר יהודה למכרו יורידו את אותו מגדולתו, הרי הוא בא להצילו ולא להורגו כמו שרצו הם בתחילה, ועל אף שטענתם טענה שכמו כן היה יכול לומר להשיבו, מ"מ סוף סוף בתר מעשיו יש להם למיזל והוא כוונתו לטובת יוסף היה, ולמה יפגעהו בו בשביל זה.

ועוד דגם במה שאמר למוכרו היו יכולים לבטל צרת אביהם, באם היו אומרים לו שנמכר יוסף ולא נטרף, ומה שאמרו דנטרף לא היה משום דבריו של יהודה אלא הם מעצמם עשו הדבר, דממילא אין אשמתו

חידושו

וישב

של מקרא

שנחשים ועקרבים יש בו הורידו, ומיד היה יכול למות שם.

ושתלך לדרכה, ולמה היה לו לצערה כך שנים רבות.

עוד צריך ביאור בנישואי יהודה לבת שוע, דעיין במדרש תלפיות בשם הר"ר קלונימוס דכתב דבת שוע היא בת עשיו, והיינו שלקח יהודה את בת עשיו ונשאה, ולכך אמרה תורה שוע והיפכו תיבות עשו לשוע מחמת שהיה רשע ולא רצו להזכירו בשמו הרגיל.

ועוד קשה דמה היא דאמר רש"י דמוחזקת שימותו אנשיה, והיינו דחשש לאשה קטלנית, דלמה לו לחשוב כן עליה כלל, הרי דבר ברור היה שבניו היו משחיתים הזרע ולכך מתו וכפי שהכתוב מעיד עליהם, וממילא למה הטיל האשמה בה שמוחזקת להמית אנשיה.

ועל אף דבתורה נאמר הרבה פעמים שמו של עשו, אולי כאן משום כבודו של יהודה לא נקטו שמו הרגיל.

ובאמת לרש"י דבשביל חשש קטלנית לא נתן לה את שלה, לפי זה ניחא למה לא אמר לה הדבר ושתלך לדרכה, כיון שאם קטלנית היא גם לאחרים סכנה הוא, ולכך מוטב שתמתין בביתה ושלא תנשא גם לאחרים, ובוזה גם ניחא למה לא נתן לשלה לחלוץ לה ולהתירה לאחרים, אבל מניין לו חשש קטלנית ולמה הטיל בה האשמה קשה.

ובאמת תימה הוא איך שייך שיהא נושא יהודה את בתו של עשיו הרשע, דאיך בא לו כזאת כלל. ועל אף שכבר מצינו שגם אביו יעקב נשא את בנותיו של לבן הרשע, מ"מ כאן שונה הדבר מאחר שעשיו שונא ליעקב, ואיך ישא בתו של השונא את אביו.

עוד צריך ביאור במעשה של ויחשבה לזונה ויט אליה, דאיך יתכן כזאת ביהודה אחד מי"ב שבטי קה לבוא על זונה. ועל אף שאפשר לבאר שעשה הכל בדרך קידושין וע"פ התורה ובדרך המותר, מ"מ קשה איך בא לידו לילך לזונה ולהתרצות לה.

עוד צריך ביאור בבני יהודה ער ואונן, האיך באו לו ליהודה בנים רשעים כאלו שעשו רע בעיני ה' ולכך וימיתם, ובשלמא אונן היה לו סיבה להשחתת הזרע כי לו לא יהיה הזרע וכפי שאמר הכתוב, אבל ער למה עשה כן, וכי להכעים להקב"ה בא.

ואולי יש לומר דכל עניינו של יהודה היה בתיקון העולם ולצורך זה עשה הרבה מעשים שלא תמיד היה בדרך הרגילה או ע"פ מה שנראה בעיני בשר כדרך הראויה, ובלבד לתקן עולמו של הקב"ה היה כל תאוותו ושיהא לנחת רוח לפניו, וזהו עיקר מאווייתו ורצונו בעולם, ואפי' בשמו אולי יש לרמוז כן, דבשמו רמוז שמו של הקב"ה והאות ד', והיינו להפיץ שמו של הקב"ה ולתקנו בכל ד' רוחות העולם.

עוד צריך ביאור גבי תמר שאמר לו יהודה שתמתין עד שיגדל שלה, ובאמת לא היה כוונתו ליתנו לה וכפי שאומר הכתוב כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו.

וביאר ברש"י הק' דמוחזקת היא שאנשיה ימותו, וצריך ביאור דאם לא היה כוונתו ליתנו לה למה בסתם נתן לה להמתין, היה יכול לומר לה להדיא שאינו נותן לה כלל

חידושו

וישב

של מקרא

וממילא בכך יהא ניהא הרבה מן המעשים שעשה יהודה ושהוזכרו כאן, דמה שאמר יהודה למכור את יוסף ולא להורגו היה כדי להביאו למצרים, ושיתקנו שם ישראל את הניצוצות שהיה צריך לתקן שם, ולהכניס ולזככם לקראת מתן תורה, וזהו דאמר יהודה לאחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, דמה תועלת יהא לנו מכך, ואדרכא אם נהרגהו רק קלקול העולם יהא בכך, ומשא"כ במכירתו למצרים יגרם בכך תיקון העולם וכנ"ל.

רק שאחיו לא הבינו כוונתו, והם חשבו דלתועלת היינו לממון כוונתו, ולכך כעסו עליו אח"כ למה לא אמר להם להשיבו אל אביו, ולכך הורידוהו מגדולתו, אבל הוא רוח אחרת היתה עמו ולהביא לתיקון העולם היה כוונתו, ולכך לא אמר להשיבו אל אביו.

וזה גם הטעם שנשא יהודה את בת עשיו, דעיין שם במדרש תלפיות דביאר דכוונתו של יהודה היה להחזיר את עשיו למוטב, וחשב שבכך יוכל להשפיע עליו, ואולי עשה כן כמו שמצינו ברבי הק' שחזיר אחר ר' יוסי בנו של ר' אלעזר ברשב"י והחזירו למוטב, דאין להניח לזרעו של הצדיק ליפול כך, דממילא כך רצה יהודה להחזיר את עשיו בנו של יצחק אבינו למוטב.

ושם ביאר דלפי זה יתיישב למה הרג יהודה את עשיו כשבא לעורר מחלוקת במערת המכפלה, משום דנגע לו הדבר מאחר שהוא פעל להחזירו למוטב ולא חזר. דממילא ניהא למה נשא יהודה את בת עשיו ועל אף שהיה שונא אביו יעקב.

ולפי הנ"ל ממילא ניהא איך יתכן שהיה ער רע בעיני ה' והשחית הזרע על אף שלו לא היה טעם וסיבה בדבר, דהיה מזרע עשיו ובן אמו היה.

ובזה עוד יש לפרש דלכך לא נתן יהודה לתמר להנשא לאחרים ואמר לה להמתין, דבאמת מצד אחד חשש למה שמתים אנשיה, אבל מצד שני ראה בה מי שממנה תצא המלוכה מלכות בית דוד ומשיח בנו, דממילא לא היה יכול ליתן לה להנשא לסתם אדם, ולכך אמר לה להמתין ולא ידע איך יעשה ומה יעשה.

ולכך גם אח"כ כשעלה לגוז את צאנו הרגיש בה יהודה באותו זונה על הדרך מה שהרגיש בתמר, שמלכים ממעיה יצאו, ולכך רצה להנשא לה, אבל ודאי לא עלה על הדעת שבסתם יבוא יהודה לזונה על הדרך וירצה להנשא לה.

אבל עדיין עוד צריך ביאור כמה שהורידוהו מגדולתו ולמה את ראובן לא הורידו.

ואולי יש לומר דהחילוק בין ראובן ליהודה היה במה שיהודה לא חזר בו על מעשיו, ולא היה מתחרט כלל על שגרם למכירתו, ולכך היה כל טענותיהם עליו ומשא"כ הם כולם חזרו בהם, ובפרט ראובן כבר מיד בשונו אל הכור חזר בו מה שלא הביאו מיד אל אביו, ולכך דווקא אותו את יהודה הורידו מגדולתו, אבל יהודה כבר אמרנו דרוח אחרת היתה עמו, דהוא הבין דתיקון העולם כך צריך לה שימכר יוסף למצרים ויבואו כולם אחריו לשם ובכך יזככו ויקבלו התורה, ולכך לא חזר בו ממעשה זה.

חידושו

וישב

של מקרא

ובזה גם ניהא מה דהיה טענתם דאם היה אומר להשיבו אל אביו היו שומעין לו, והרי פסקו דמגיע לו עונש ואיך היה יכול לבטל עונשו לגמרי וממילא מה טענתם עליו, ולפי דברינו ניהא דהגם דלמעשה לא היה אפשרות זו בידו לומר להשיבו אל אביו, מ"מ מה שהיה סבור גם אח"כ שטוב עשה שמכרו וגם אח"כ לא חשב שהיה לו לומר להשיבו אל אביו, ושעל זה היו שומעין לו אם היה אומר כן, על זה טענו כנגדו, אבל למעשה באמת בזמן מכירתו לא היה אפשרות זו בידו כלל.

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי, קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות למס' פאלפון 0533132203 או למייל sh0533132203@gmail.com